

## KULTURA

ANTE TOMIĆ, SUSCENARIST U MONTREALU NAGRAĐENOG FILMA 'USTAV REPUBLIKE HRVATSKE'

## 'Transvestiti nisu slabići nego odvažniji od većine'

PIŠE IVICA IVANIŠEVIĆ

## NEKA NE OSTANE MEĐU NAMA

Grand Prix Amerike dodijeljen "Ustavu Republike Hrvatske" na festivalu u Montrealu ukupno je 33. nagrada nekome filmu nastalom po scenariju Ante Tomića i Rajka Grlića, no izvan svake sumnje najznačajnija od sviju kojima su ih od sada počastili. Da bi se širokome čitateljstvu predočila njezina težina, najlakše je reći kako je pobjeda na Montrealu ravna osvajanju neke od liga petice u nogometnome svijetu. Osim što laureatu donosi sto tisuća dolara, ona pretpostavlja još i više razloga za zadovoljstvo, jer filmu olakšava distribuciju i u velikome stilu otvara vrata svih svjetskih tržišta.

"Ustav Republike Hrvatske" četvrti je zajednički scenarij Tomića i Grlića te njihov treći realizirani film. Priča je to o četvero ljudi koji žive u istoj zgradi i zaziru jedni od drugih jer se razlikuju po imovinskom statusu, seksualnim navikama, nacionalnosti i vjeri. I vjerojatno nikada ne bi međusobno prozborili da ih nesreća na tone natjera i učini međusobno ovisnima. Profesor Vjeko Kralj (Nebojša Glogovac) srednjoškolski je profesor i transvestit kojega će na ulici pretučiti zapjenjeni huligani. U bolnici će zateći svoju susjedu Maju Samardžić (Ksenija Marinković) koja tamo radi kao medicinska sestra. Po Vjekom otpuštanju na kućnu njegu, ona će se nastaviti brinuti za njega i njegova umirućeg oca te zamoliti profesora da pomogne njezinome mužu policajcu (Dejan Aćimović) da položi ispit iz Ustava Republike Hrvatske. Za nevolju, policajac je Srbin, a Vjeko gorljivi hrvatski nacionalist. Mučno i bolno oni se polagano počinju otvarati i međusobno prepoznati kao ljudi...

## INTIMNI UŽASI

"Ustav Republike Hrvatske" vrlo je intimna priča, zapravo kammerspiel koji se gotovo u cijelosti događa u jednome zagrebačkom haurstoru. A opet, teško se oteti dojmu kako je to film o čitavoj zemlji. Kako izgleda Hrvatska iz vizure jednoga portuna?

- U mali prostor nas je natjerao mali budžet, ušljive ekonomske prilike tražile su da priču napravimo u skromnoj produkciji, sa četiri lika u dva interijera, i premda se ta ograničenja čine frustrirajuća, a katkad su i bila, češće su

**Prevladavajuće je mišljenje kako su transvestiti feminizirani slabići, ali ja bih rekao da su hrabriji od većine. Da bi se obukao onako kako se oni oblače, pa izišao među ljude, čitavom svijetu drsko poručujući 'ovo sam ja, a ako se kome ne sviđam neka me poljubi u guzicu', moraš zbilja biti ludo odvažna osoba, tvrdi Tomić**

bila inspirativna. "Ustav Republike Hrvatske" bio je kao otočna škola, gdje je učiteljica potpuno posvećena svakome od svoja četiri daka i gdje nema šanse da se netko provuče bez domaćeg rada. Kad imaš samo četiri lika, oni te potaknu da ideš dublje, otkriješ im stalno nove osobine, motive koji ih pokreću, ulaziš u mračne zakutke njihovih duša i tamo nalaziš neočekivane, zapanjujuće razloge da ih ipak voliš. Bila je to uzbudljiva pustolovina u kojoj su likovi koji put govorili čudne, sablažnjive i odvratne stvari, a koji put se slamali i otkrivali svoju ranjivu prirodu. Bili smo više fokusirani na njih, na njihove intimne užase, nego na širu, društvenu sliku. Znali smo, važno je najprije njih dobro napisati. Ako nam oni budu istiniti, ako uspijemo da se gledatelji užive u njihove jade, čak i ako je riječ o jadima jednoga transvestita, koje je mnogima teško doživjeti bliskim, socijalni kontekst će sam doći. I naposljetku nam je uspjelo. Glav-



Književnik i novinar Ante Tomić pozira kod zgrade SD u Splitu.

TOM DUBRAVEC / HANZA MEDIA

ni je junak jedna vrlo, vrlo rijetka i neobična osoba, a baš svi koji su gledali film, u nas kao i u Češkoj, Velikoj Britaniji, Sjedinjenim Državama ili Kanadi, mogli su se poistovjetiti s njim. I svi su rekli kako je to autentično hrvatska priča, iako se ustaše u štiklama i halterima, kako što znamo, zaista ne viđaju prečesto.

**Ti si čovjek kojemu je core business nasmijavati ljude. "Ustav Republike Hrvatske" nije nimalo smiješan. Zar je vrag odnio šalu?**

- Znajući kako ja inače pi-

*'Ušljive ekonomske prilike tražile su da priču napravimo u skromnoj produkciji. Kad imaš samo četiri lika, oni te potaknu da ideš dublje, ulaziš u mračne zakutke njihovih duša'*

šem, baš svi su bili uvjereni da je "Ustav" komedija, a još kad bih im opisao glavnog junaka, očekivali su da će im se čeljust razvaliti od smijancije. A mi smo zapravo od početka, prije nego smo ista napisali, znali da će naša priča biti sumorna i teška, drugačija od onih koje smo dotad pisali. Vjeko Kralj nije smiješan u ženskoj robi. Naravno, ja nemam ništa protiv komedija s muškarcima u ženskoj robi, montipajtonovci su bili nevideno smiješni u šlafrocima i s viklerima, kreštavo oponašajući žene, no mi smo radili drugačiju vrstu priče. Mi smo htjeli da nam transvestit bude dostojanstven i tragičan, da njegova vešta i perika i šminka budu jedan ozbiljan politički stav. Jer, to i jest politički stav, pogledaš li bolje. Prevladavajuće je mišljenje kako su transvestiti feminizirani slabići, ali ja bih rekao da su hrabriji od većine. Da bi se obukao onako kako se oni oblače, pa izišao na ulicu, među ljude, čitavom svijetu drsko poručujući "ovo sam ja, a ako se kome ne sviđam neka me

poljubi u guzicu", moraš zbilja biti ludo odvažna osoba. Upravo me shvaćanje te odvažnosti da se bude drugačiji unatoč neprijateljstvu okoline prije dvije godine potaklo da usred noći, iznenada rasanjen, uzmem iPad i Rajku natipkam e-mail s četrdesetak redaka početka jednog zapleta koji se kasnije razvio u "Ustav". I još sam tada znao da se mojim odanim čitateljima to neće dopasti, da iznevjeravam svoju poznatu ulogu lakomislenog klauna, ali nije mi bilo žao. Svejedno, obećavam, neće se ponoviti. Bar ne tako skoro.

## PROBLEMI S NAGRADAMA

**Vaš je scenarij nastajao daleko od Hrvatske, u Ohiju. Koliko je ta činjenica odredila karakter rukopisa? Vidi li se s ponistre u Ohiju bolje Šolta?**

- Ma pisati se može svugdje, samo se treba osamiti. Athens u Ohiju, gdje Rajko predaje na filmskoj školi, zgodan je jer nema prijatelja koji bi nas odvučili na piće ili na večeru,

a da je mjesto nešto utjecalo na tekst - nije. Prije nego smo počeli pisati imali smo vrlo detaljno razradenu filmsku priču koju nismo mnogo mijenjali, ni tada ni kasnije. Inače, dosta lutamo, na prethodna tri naša scenarija u beskraj smo izbacivali likove i desetine stranica zapleta, da bi napisali druge, bolje, a "Ustav" nam je došao otpočetak nekako jasan i čist. Kasnije smo samo fino uštimavali. Inače, nismo samo u Ohiju pisali. Najvažniju, zadnju ruku scenarija polako i pospano smo pisali, trojmi od vojvodanske spize kod prijatelja na Salašu 137 kraj Novog Sada. Čak smo i ovjekovječili tu zgodu, na zidu kod ulaza u Salašu stoji mala metalna ploča: "Ovdje je pisan Ustav Republike Hrvatske".

**Stara je izreka kako nagrade ne znače ništa samo onima kojih ih nikad nisu dobili. Što tebi znači ovo montrealsko priznanje?**

- Presretan sam, naravno. A i zatečen, jer znaš i sam da se takve stvari meni inače ne događaju. Naši bi zavidni hr-